

१४ वा वित्त आयोग (सन २०१५-२०२०) या अंतर्गत
"न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" (Strengthening
the Justice Sector) या प्रयोजनाकरीता निधी
उपलब्धतेबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
विधि व न्याय विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक : चौविआ १२१५/प्र.क्र.९४/१५/का- नऊ
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२,
दिनांक :- २३ ऑगस्ट, २०१६.

- पहा :**
१. मा. प्रधानमंत्री यांचे दि. २३ एप्रिल, २०१५ चे अर्धशासकीय पत्र.
 २. केंद्र शासनाचे पत्र क्र. ११०१५/४/२०१५-JUS-II, न्याय विभाग, विधि व न्याय मंत्रालय, नवी दिल्ली , दि.२९ मे, २०१५
 ३. विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. चौविआ- १२१६/प्र.क्र.१०/का.९, दि. ०९ मार्च, २०१६
 ४. दि.२८ मार्च, २०१६ रोजी घेण्यात आलेली उच्चस्तरीय सनियंत्रण समितीच्या बैठकीचे दि.१६ मे, २०१६चे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :

१४ व्या केंद्रीय वित्त आयोगाने शिफारस केलेल्या "न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनाकरीता सन २०१५-२०१६ ते २०१९-२०२० या ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता महाराष्ट्र राज्यासाठी रुपये १०१४ कोटी इतक्या निधीची शिफारस केली आहे. १४ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार केंद्रीय करातील राज्याला मिळणारा हिस्सा ३२% वरून ४२% असा वाढवून देण्यात आलेला आहे. या वाढीव हिश्यामधून मिळणाऱ्या अतिरिक्त रकमेतून (Tax Devolution) १४ व्या वित्त आयोगाने "न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनाकरिता केलेल्या शिफारशींची अंमलबजावणी करण्याबाबत केंद्र शासनाने राज्य शासनास सूचित केले आहे. त्यामुळे राज्याच्या अर्थसंकल्पातून याबाबतचा खर्च भागवावा लागणार आहे. यासाठी केंद्राकडून कोणतेही स्वतंत्र अनुदान प्राप्त होणार नाही. १४ व्या वित्त आयोगाच्या अनुषंगाने केंद्र शासनाच्या विधि व न्याय मंत्रालय, न्याय विभागाने दि. २९ मे, २०१५ च्या पत्रान्वये मार्गदर्शनपर सूचना निर्गमित केल्या असून त्यामध्ये निधीचे घटकनिहाय वर्गिकरण दर्शविण्यात आलेले आहे.

या अनुषंगाने "न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" या प्रयोजनांतर्गत उद्दीष्टांची अंमलबजावणी करण्याकरिता मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली दि.९ मार्च, २०१६ च्या शासन निर्णयान्वये उच्चस्तरीय सनियंत्रण समिती गठीत करण्यात आली आहे. सदर समितीच्या दि.२८ मार्च, २०१६ रोजीच्या बैठकीमध्ये मा.उच्च न्यायालयाकडून प्राप्त झालेल्या कृती आराखड्यास तत्वतः मान्यता दर्शविण्यात आली आहे. तसेच १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत समाविष्ट घटकांकरीता वित्त विभागाच्या सहमतीने नियतव्ययामध्ये आवश्यक ती तरतूद करण्याबाबत चर्चा झाली. या सर्व बाबी विचारात घेता, १४ व्या वित्त आयोगांतर्गतच्या घटकांसाठी निधी उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत "न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनासाठी शिफारस केलेल्या घटकांची अंमलबजावणी करण्याचा कालावधी सन २०१५-२०१६ ते २०१९-२०२० असा आहे. यातील सन २०१५-२०१६ हे वित्तीय वर्ष सध्या संपुष्टात आलेले आहे. १४ व्या वित्त आयोगाने न्याय व्यवस्थेच्या सक्षमीकरणासाठी एकूण रुपये १०१४ कोटी (एक हजार चौदा कोटी फक्त) इतक्या निधीची शिफारस केलेली आहे. सदर निधीची विगतवारी खालीलप्रमाणे आहे:-

अ.क्र.	उद्दीष्ट/ घटक (Component)	तरतूद/ Provision (In crore)
1.	अतिरिक्त न्यायालये (Additional Courts)	41.44
2.	जलदगती न्यायालये (Fast Track Courts)	469.67
3.	कौटुंबिक न्यायालये (Family Courts)	50.65
4.	कार्यरत न्यायालयांचे नुतनीकरण (Re-designing existing Courts)	228.00
5.	तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य (Technical Manpower Support)	60.13
6.	स्कॅनिंग व डिजिटायजेशन (Scanning & Digitization)	40.00
7.	लॉ स्कूल्स बेस्ड लिगल एड क्लिनीक (Law Schools based Legal Aid Clinic)	3.03
8.	लोक अदालत (Lok Adalats)	12.00
9.	ए.डी.आर. सेंटर (ADR Centers)	25.00
10.	मध्यस्थ (Mediators)	27.10
11.	सक्षमीकरण (Capacity Building)	56.52
	एकूण (Total) :	1014.00

- १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत "न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनासाठी शिफारस केलेल्या वरील घटकांसाठी येणारा खर्च हा योजनेत्तर (Non Plan) आहे.
- यापुढे सदर प्रकरणी घटकनिहाय व लेखाशीर्षनिहाय आवश्यक ती अर्थसंकल्पिय तरतूद त्या-त्या वित्तीय वर्षात करणे आवश्यक राहिल.
- या प्रयोजनाकरीता वार्षिक कृती आराखडा आर्थिक वर्षाच्या सुरवातीला उच्चस्तरीय सनियंत्रण समितीच्या मान्यतेने मंजूर करून घेण्यात यावा.
- याअंतर्गत प्राप्त होणारा निधी मंजूर कृती आराखड्याप्रमाणे त्या-त्या उद्दीष्टांकरीता खर्च करणे आवश्यक राहिल. तथापि त्यामध्ये अंशतः / पूर्णतः बदल करण्याबाबतचे अधिकार मा. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चस्तरीय सनियंत्रण समितीस (H.L.M.C.) राहतील.
- सदर प्रकरणी त्या-त्या वित्तीय वर्षात केलेली अर्थसंकल्पीय तरतूद त्याच आर्थिक वर्षात खर्च करणे आवश्यक राहिल.

➤ लेखाशिर्ष तसेच अर्थसंकल्पिय तरतूदीबाबतचे आदेश स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

हे आदेश नियोजन विभागाच्या सहमतीने तसेच वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.४६४, दि.२६.७.२०१६ अन्वये मिळालेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०८२६१३०३२६४३१२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नी.प्र. धोटे)
विधि सल्लागार-नि-सह सचिव

प्रति,

- १) महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई.
- २) मुख्य सचिवांचे उप सचिव, मुख्य सचिवांचे कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) प्रबंधक (निरीक्षणे-२), उच्च न्यायालय, मुंबई.
- ७) प्रबंधक (अर्थसंकल्प व वित्त), उच्च न्यायालय, मुंबई.
- ८) प्रबंधक (Central Project Co-ordinator- eCourts Project), उच्च न्यायालय, मुंबई.
- ९) संचालक, अभियोग संचालनालय, मुंबई.
- १०) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र विधि सेवा प्राधिकरण, मुंबई.
- ११) सहसंचालक, महाराष्ट्र ज्युडीशियल अकादमी, उत्तन, ठाणे.
- १२) सहसंचालक, न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, नागपूर.
- १३) उप सचिव, महाराष्ट्र विधि सेवा प्राधिकरण, मुंबई.
- १४) उप सचिव (सेवा), विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १५) वित्त विभाग (कार्या. व्यय-६, अर्थसंकल्प-११, वित्त आयोग कक्ष)
- १६) विधि व न्याय विभागातील सर्व कार्यासने व शाखा.
- १७) निवडनस्ती